

Són continuacions directes d'OCULATA, it. *occhiata* «sorta di razze» (Petrocchi), que el documenta en un text del S. XIV i en *Morgante* de Luigi Pulci, sic. *ukkyata*, sard. *oyada*, venez. *ogá* i gen. *ögá*. D'altra banda, messin. *byata* va més aviat amb el mars. *blada* ⁵ i oc. i cat. *oblada*.⁷ El llatí OCULATA, pròpiament adjectiu significat 'ple d'ulls', 'd'ull gran', apareix com a nom de peix en Plini (*Hist. Nat.* XXXII, 149) i en Cels, que parla dels peixos «qui quamvis teneriores, tamen duri sunt, ut aurata, coruus, sparus, *oculata*» ¹⁰ (2.18, 7, ed. Marx). La forma *ophthalmiam* que apareix en Plautus (*Captivi*, 850),⁸ es creu ser el mot corresponent en grec del mateix peix;⁹ aquesta opinió ja apareix en un passatge citat en *Du C.* (s. v. *iblada*) d'un tractat en manuscrit (del S. XV o XVI?) sobre ¹⁵ peixos, procedent del sud de França. L'esmentat passatge té gran interès perquè relaciona, ja en aquella època, les formes occitanes i italiana amb *oculata* i ens informa a més que aquest peix es diu *nigr'oil* a Montpeller per tenir els ulls negres: «Melanurus, quem Plautus *ophthalmiam* vocat ab oculo rum magnitudine, id est *oculata*: sicut et nunc Romani *occhiata*, Masilienses *oblado*, Nicenses *iblada*, Monspolitae *nigr'oil*, id est nigrum oculum. Omnes oculis nomen posuerunt». Notem que Mistral inclou com a formes llgds. ²⁰ *negre-uei*, *negre-olb*, *nigrol* (s. v. amb la definició «poisson de mer qui a les yeux noirs») i com a equivalents d'*oulado* i de *negrouno* («oblade, *oblada melanura* --- poisson de mer»).¹⁰ Aquesta denominació *negre-uelb* troba un paral·lel a l'altra costa del Mediterrani, en turc que diu *karagöz* (literalment 'negre ull') del mateix peix.¹¹ Tot això ens mostra que els noms del peix en qüestió s'havien basat en la forma gran o en el color dels seus ulls.

La formació de la variant *oblata, que explica les ³⁵ formes catalana i occitana, no és clara, però ben probablement el canvi es va produir a l'etapa d'*ocлата per reemplaçament d'*oc-* pel sufix més comú *ob-*. Podia contribuir a aquest canvi el fet que *oblata* es podia interpretar com una variant de l'adj. *latus*, -a, 'ample' ⁴⁰ amb *ob-*, aplicat al peix en qüestió que és de cos ample i en algunes espècies gairebé oval o rodó (cf. nota 1). Tracten de la història d'aquest mot M-L. (*WS* XI, 1928, 112), que, rebutjant la tesi de P. Barbier fils (*MLR* IV, 441) que hi vol veure la base d'OBLATA ⁴⁵ 'ofrena', defensa OCULATA.

A les Balears existeixen els següents derivats: *oblada* 'pescada abundant d'oblades' (Mall.); *obladell* 'oblada jove i petita', 'conjunt d'oblades joves' (Mall.); *obladinyol* 'oblada petita' (Maó), *obladinyola* id. ⁵⁰ (Maó), *oblado* id. (Mall.) i *oblader* 'pescador d'oblades' (Mall., Men.).

¹ JCoromines registra a Sóller (Mall.), 1953, *oblada* 'peix petit, quasi circular'; potser es tracti d'una espècie diferent petita. — ² OPou, *ThPu*. (1575) dóna: ⁵⁵ «*oblada*: rhombus vel melanurus» (p. 65); Orellana, *Catàl.* 1802, citant evidentment de la versió cast. del *ThPu*. posa com a noms castellans d'aquest peix *rodaballo* (-v-) i *oblada*, i de fet el cast. *rodaballo* a més del seu sentit normal de *rhombus maxi-* ⁶⁰

mus (cat. *rèmol*) sembla haver designat el peix que ens interessa. D'altra banda, *oblada* com a nom castellà apareix a més en el diccionari etim. cast. de Cabrera (1837) i sol donar-se com a forma corresponent al cat. *oblada* en algunes fonts lexicogràfiques del nostre idioma (així per ex. en *AlcM*); deu ser un catalanisme poc arrelat, atès que no es troba en les fonts principals castellanes com *DAut.* i *DACEsp.* El nom més usat en castellà sembla ser *chopa*, que per la seva part es creu ser d'origen portuguès (*DECH* II, 390a47). — ³ Plaja en el seu estudi sobre els noms dels peixos publicat en la revista *Proa* de Palamós (jul. 1960) registra *oblada* a Palam., Cal. de Palafr., Escala, Cadaç., St. Feliu de G., Tossa i Barcelona. Castelló (*Ibiza y Form.*) el dóna en aquestes illes; JCoromines va apuntar a Mall. *ublades* a Estellencs (1963), *aublades* a Colònia de St. Pere (1969), i a Felanitx li van dir que «En Carbó és el nom d'una pesquera d'*aublades*», i a Pollença va registrar com a nom marítim *La Pesquera d'Oblada* (1964). — ⁴ García de Diego, *Dicc. Etim.*, 4667, vol derivar el val. *beata*, juntament amb *oblada*, directament del llatí OCULATA. — ⁵ Potser es va veure en *oblada* el sentit del seu homònim *oblada* 'ofrena feta a Déu', i d'ací es va desenvolupar la idea de 'beata'. — ⁶ Respecte a *neblado* notem que FEW dóna a més *neblada* com a llgd.; evidentment, *oblada* (peix) va tenir una contaminació amb *neula* «oublie, hostie», «brume» (< NEBULA); de fet, *iblada* pot venir d'un *niblada (és possible que *hiblada* de 1445 fos un error de lectura de *niblada*). La contaminació que suposem no sorprendria atès que el mot homònim *oblada* (procedent d'OBLATUS, part. pass. d'OFERRE) designava també «oublie, hostie». El canvi *neblada* > *niblada seria degut a la influència de formes com *nivula* 'boira' etc. — ⁷ M-L., *REW*, 6037a, explica messin. *byata* i napol. (*ayate*) a través del mars. *blada*. — ⁸ Heus ací el passatge on s'esmenten diversos peixos: «Pernam atque *ophthalmiam*, / Horaeum, scombrum et trygonum et cetum»; alguns volen llegir *pernam* com *percam*. — ⁹ Això ho observa W. M. Lindsay en la seva ed. de *Captivi* de Plautus (Londres 1900), pp. 311-312; els diccionaris grecs donen *ophthalmiam* com a nom de peix citant només de Plautus. — ¹⁰ Respecte a aquest nom *negrouno* 'negret', notem la següent observació de José de Viera y Clavijo sobre el cast. *chopa* en el seu *Dicc. de Hist. Nat.* (1799), publicat en 1866: «*Chopa* (*Spaus melanurus*, Lin.): Al macho de la chopo se le da el nombre de *negrón*, que concuerda con el latino *melanurus*, tomado del griego; y con efecto tiene el testuz y todo el cuerpo más negro que la hembra, que parece es la que nuestros pescadores llaman *chopa perezosa*. Los franceses y mallorquines la apellidan *oblada*, y los gallegos, *chopa*». — ¹¹ Denominacions paraleles no deuen ser absents en les costes d'Espanya, car Lab. 1839, dóna *ojo negro* com a un dels equivalents castellans del cat. *oblada*.